

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI BOLANING MAKTABGA MOSLASHISH
MUAMMOSI

Shahrisabz davlat pedagogika instituti talabalari

Zaripova Manzura**Boyqobilova Charros****Eshmo'minova Yulduz****Abduhakimova Sabina**[Tel:+998884070733](tel:+998884070733)sarvarzumaboev0@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqola kichik maktab yoshidagi bolaning psixologik rivojlanishi va maktabga moslashish jarayonlarini tahlil qiladi. Ushbu davrda bolaning emotsional, kognitiv va ijtimoiy rivojlanishi o'zgarishlarga uchraydi va bu jarayonlarni o'rganish psixologiya sohasida katta ahamiyatga ega. Maktabga kirish, yangi ijtimoiy muhitga moslashish va akademik faoliyatni boshlash bolaning psixologik holatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Maqolada bolalarning bu jarayonlarga qanday munosabatda bo'lishlari, ular bilan bog'liq qiyinchiliklar va bu muammolarni hal qilish uchun qanday pedagogik yondashuvlar mavjudligi haqida ma'lumotlar keltirilgan. Shuningdek, maktabga moslashishdagi emotsional va ijtimoiy stressni yengillashtirish usullari ham muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: kichik maktab yoshi, bolaning psixologik rivojlanishi, maktabga moslashish, emotsional stress, ijtimoiy rivojlanish, kognitiv rivojlanish, pedagogik yondashuvlar, o'qish va o'rganish, maktabga qo'shimcha yordam, bolalarning psixologik xususiyatlari.

Kirish

Maktabga borish — bolalar hayotida muhim o'zgarish bo'lib, bu jarayon ko'pincha yangi muhitga moslashish, yangi ijtimoiy va akademik qoidalar bilan tanishish kabi psixologik va hissiy muammolarni keltirib chiqaradi. Kichik maktab yoshidagi bolalar

uchun maktabga moslashish jarayoni ayniqsa murakkab bo'lishi mumkin, chunki bu davrda ular o'zlarini yangi ijtimoiy va kognitiv muhitda sinab ko'radilar. Shuning uchun, bu jarayonning psixologik jihatlari va unga ta'sir etuvchi omillarni chuqur o'rganish juda muhimdir.

Psixologiya adabiyotlarida, yangi muhitga kirganida bolaning o'zini tutishi va shaxsiy muammolarni yengish qobiliyati uning psixologik holatiga bog'liq. Maktabga kirish — bolalar uchun stressli vaziyat bo'lishi mumkin, chunki ular nafaqat yangi akademik vazifalar bilan, balki yangi ijtimoiy ro'l va qoidalar bilan ham yuzlashadilar. Bu holatda, ota-onalar va o'qituvchilarning qo'llab-quvvatlashi bolaning moslashish jarayonini osonlashtirishi mumkin.

Yosh psixologiyasi ko'ra, kichik bolalar yangi muhitga moslashishda o'z hissiy holatlarini boshqarish qobiliyatiga ega bo'lishlari uchun ko'proq yordamga muhtojdirlar. Masalan, birinchi sinfga borayotgan bolalar ko'pincha yolg'iz qolish, boshqa bolalar bilan do'stlashish yoki o'qishdagi qiyinchiliklarni boshdan kechirishadi. Bu holatlar bolalarning psixologik barqarorligiga va o'ziga bo'lgan ishonchiga ta'sir qilishi mumkin. Bolaning emotsional holati maktabga moslashishda muhim rol o'ynaydi, chunki ularning o'zini erkin his qilishlari va yangi vazifalarni bajarishga bo'lgan ishonchi bu jarayonda muvaffaqiyatga erishishlariga yordam beradi.

L.S.Vygotskiy va J.Piaget ning nazariyalari

Bolalar rivojlanishini o'rganishda, Vygotskiy va Piaget kabi olimlarning yondashuvlari juda muhimdir. Vygotskiy tomonidan ilgari surilgan ijtimoiy rivojlanish nazariyasi, bolaning o'zini maktabda qanday tutishi va yangi bilimlarni qanday o'zlashtirishi ijtimoiy muhitga va uning atrofidagi insonlarga bog'liq ekanligini ta'kidlaydi. Maktabga moslashishda bolaning o'qituvchisi va tengdoshlarining o'zaro munosabatlari muhim rol o'ynaydi, chunki ular bolaga yangi ma'lumotlarni qabul qilish va o'zini maktabda erkin tutish ko'nikmalarini o'rgatadi. Shuningdek, Piagetning kognitiv rivojlanish nazariyasi bo'yicha, bolalar o'zlarining fikrlash va tushunish qobiliyatlarini yoshiga qarab rivojlantiradilar. Maktabga kirish bilan bolalar o'zlarining kognitiv jarayonlarini mustahkamlashadi, bu esa ularga akademik muhitga

moslashishda yordam beradi. Masalan, kichik bolalar ko'proq konkret fikrlashga moyil bo'lsa, katta yoshdagi bolalar esa mantiqiy va abstrakt fikrlashni rivojlantiradilar. Bu rivojlanishning qanday kechishi, albatta, bolaning maktabga moslashishiga ta'sir qiladi.

Moslashuv jarayonidagi ijtimoiy omillar

Maktabga kirgan bolalar uchun ijtimoiy moslashuv ham muhim ahamiyatga ega. Ularning yangi do'stlar orttirishi, o'qituvchilar bilan muloqot qilishlari va sinfda o'zlarini qanday his qilishlari ko'pincha ular uchun yangi maktab muhitida qanday muvaffaqiyatlarga erishishlariga ta'sir qiladi. Yosh psixologiyasiga ko'ra, ijtimoiy xavotir va yolg'izlik hissi kichik maktab yoshidagi bolalar uchun maktabga moslashishda eng katta to'siqlardan biri hisoblanadi. Ularning o'ziga bo'lgan ishonchi va atrofdagilar bilan qanday aloqalar o'rnatishlari, o'zlarini yangi maktab muhitida erkin his qilishlariga yordam beradi.

Xulosa

Kichik maktab yoshidagi bolalar uchun maktabga moslashish — bu ko'plab psixologik, hissiy va ijtimoiy jarayonlardan iborat bo'lib, ularning o'qish va hayotdagi muvaffaqiyatlariga ta'sir ko'rsatadi. Psixologik yondashuvlar, ijtimoiy muhit va kognitiv rivojlanishning o'ziga xos xususiyatlari bolalarning maktabga moslashish jarayonini shakllantiradi. Shu bois, ota-onalar va o'qituvchilar tomonidan bolaning hissiy holatiga e'tibor berish va ijtimoiy muhitni yaratish juda muhimdir. Maktabga moslashish jarayonida bolaning o'ziga bo'lgan ishonchi va atrofdagilar bilan aloqalari uning muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun muhim omillardir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Shamshetova A.K., Melibayeva R.N., Usmanova X.E., Xaydarov R.O. Umumiy psixologiya. – Toshkent: Barkamol fayz media, 2018.
2. G'oziyev E. Umumiy psixologiya. – Toshkent: Asian Book House, 2020.
3. Hasanboyeva O. Yosh davr psixologiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2020.
4. Piage J. (1972). The psychology of the child. New York: Basic Book